

**Lev
~~uden~~
~~vold~~**

**Kortlægning af
definitioner og
begreber om
psykisk vold**

Juli/2018
Forfattere: Helene Oldrup og Sofia Kjær

Indhold

Kapitel 1 - Baggrund, formål og metode.....	2
Formål.....	2
Fokus og afgrænsninger.....	3
Metodologi.....	4
Anvendt terminologi og sprog.....	4
Denne rapport.....	4
Kapitel 2 - Psykisk vold i de internationale konventioner.....	5
Kapitel 3 - Begreber og forståelser af psykisk vold.....	8
Tidlige bidrag til forståelse af psykisk vold.....	8
Loring: Følelsesmæssig vold.....	8
Spænd i definitioner.....	9
Differentiering af psykisk vold.....	9
Psykisk vold – psykiske aggressioner.....	10
Psykisk vold som del af voldsdynamikker i parforhold.....	10
Afrunding.....	13
Kapitel 4 - Definitioner hos organisationer og myndigheder.....	14
Internationale og europæiske organisationer.....	14
Udvalgte nationale myndighedsdefinitioner.....	18
Udvalgte internationale faglige organisationers definitioner.....	22
Kapitel 5 - Tværgående analyse af definitioner.....	25
Anvendte begreber for psykisk vold.....	25
Psykisk vold som delkomponent i voldsdefinition.....	26
Hvilke handlinger defineres som psykisk vold?.....	26
Skade, intention og relation.....	27
Afrunding.....	28
Kapitel 6 - Perspektivering af definitioner og forståelser af psykisk vold.....	29
Noter, anvendt litteratur og anvendte hjemmesider.....	30

KAPITEL 1 - BAGGRUND, FORMÅL OG METODE

Der har været fokus på psykisk vold i Danmark i mange år i den socialfaglige praksis. Særligt på krisecentre og andre steder, hvor man møder og giver behandling til voldsudsatte. Her har man længe registret denne voldsform og synliggjort, at psykisk vold stort set altid optræder, når der er fysisk vold, men også optræder alene, og at det derfor er nødvendigt med et særligt fokus på denne voldsform – lovgivningsmæssigt og i det socialfaglige arbejde. I disse organisationer er der stor praksiserfaring med at møde og støtte kvinden og nogle steder også med at behandle. Også andre steder er fokus på psykisk vold, herunder hos de sociale myndigheder – fx Socialstyrelsen – og ligestillingsafdelingen, der giver information og viden herom i deres øvrige arbejde med at forebygge vold. I en dansk kontekst er der dog ikke udviklet egentlige definitioner af psykisk vold.

Nu er der imidlertid kommet lovgivningsmæssigt fokus på psykisk vold, idet der forberedes et lovforslag, der planlægges at blive lagt frem i efteråret 2018. Når lovforslaget om psykisk vold formentlig vedtages, kommer næste skridt med at få psykisk vold til at indgå i politiets arbejde såvel som i det bredere socialfaglige arbejde med voksne, familier og børn/unge. I den forbindelse er der behov for at udvikle kompetencer og redskaber, men der er også et behov for at udvikle en fælles socialfaglig definition og forståelse, som kan ligge til grund for dette arbejde.

Ser vi på den danske forskning, er der generelt begrænset forskning i vold, og der har især ikke været særligt forskningsmæssigt fokus på psykisk vold i Danmark. For eksempel har psykisk vold ikke indgået i den seneste måling af vold i befolkningen (Deen, Bindsbøl Holm Johansen, Pagh Møller, & Laursen, 2018; Helweg-Larsen, 2012), og der har derfor ikke været viden om omfang af psykisk vold generelt. Et samlet overblik kommer i august 2018, hvor en repræsentativ undersøgelse med fokus på psykisk vold udkommer (Heide Ottesen, 2018). I forskningen i Danmark har omfang og betydning af psykisk vold hidtil alene indgået i undersøgelser om særlige grupper, fx kærestevold (Plauborg et al. 2012), gravide (Lukasse et al., 2014) og børn (Oldrup, Christoffersen, Kristiansen, & Østergaard, 2016). Der er ligeledes igangsat en ph.d. om effekt af ophold på krisecenter, hvor der laves mere nuancerede målinger af psykisk vold.¹

Ser vi udenfor Danmark har der været et større fokus på psykisk vold. Internationale og nationale aktører har i stigende grad sat fokus på fænomenet, og gennem de sidste fem år er fx WHO, EIGE og FN kommet med nye rapporter, der har fokus på vold, herunder psykisk vold. Ser vi på den internationale forskning, er der ligeledes kommet fornyet fokus på psykisk vold, særligt på begrebet ”coercive control”, som kan oversættes til kontrollerende tvang. Når man skal se på definitioner af psykisk vold, er det derfor relevant at se udenfor Danmarks grænser.

Formål

Formålet med dette arbejdsnotat er at præsentere nogle nedslag i, hvordan fænomenet psykisk vold er beskrevet og begrebsliggjort, samt at give et overblik over, hvordan centrale internationale og nationale aktører definerer psykisk vold i nære relationer. I notatet præsenterer og beskriver vi definitioner og begreber, men vi vurderer dem ikke.

Notatet skal bidrage med et vidensbaseret input i processen med at udvikle en fælles forståelse af psykisk vold ud fra et socialfagligt perspektiv. Det er håbet, at kortlægningen kan være et afsæt for den videre drøftelse og det videre arbejde med at definere psykisk vold i en dansk kontekst.

Fokus og afgrænsninger

I arbejdsnotatet har vi valgt at inkludere *begreber* og *definitioner* af psykisk vold.

Begreber om psykisk vold er udviklet i tæt sammenhæng med praksisfeltet voldsudsatte kvinder og det faglige arbejde på krisecentre. Vi laver nedslag i nogle af de begreber og diskussioner, der har været og er.

Vi medtager definitioner fra en række aktører, der arbejder med sundhed og velfærd, og som har definitioner af psykisk vold som afsæt for policy og planlægning. De falder indenfor tre grupper:

- Internationale organisationer
- Nationale myndigheder i Danmark, UK og USA
- Internationale faglige organisationer

Vi medtager definitioner og begreber, der i udgangspunktet har fokus på både kvinder og mænd, dvs. voksne. Da arbejdet med vold i nære relationer og kønsbaseret vold er vokset ud af arbejdet med at beskytte kvinder mod vold, har begreber og definitionerne blandt andet afsæt i sådanne forståelsesrammer og har dermed implicit et større fokus på kvinder. Det betyder imidlertid ikke, at vold mod mænd ikke skal inkluderes i definitioner og forståelser af vold i nære relationer. Der er både nogle praksiserfaringer og dokumentation af, at mænd er udsat for vold (Deen et al., 2018; Sogn & Hjemdal, 2010), og der er ligeledes spirende diskussioner, om hvordan vold mod mænd kan forstås (Williamson, E; Morgan, K; Hester, 2018). Dette arbejde har det ikke været muligt at inkludere indenfor rammerne af dette notat.

Der er omfattende forskning om mishandling og vanrøgt af børn (fx Kvello, 2016), som kan ses som en tilstødende problematik. Og som for øvrigt er mere omfattende beskrevet og undersøgt end fænomenet psykisk vold. Begreber og definitioner herom er imidlertid ikke medtaget i dette notat. Der er dog overlap mellem partnervold og børn. Der har de senere år været opmærksomhed på, hvordan børn påvirkes af at overvære vold (Lyk-Jensen, Bøg, & Lindberg, 2017), og det kan derfor være relevant at medtænke, hvordan børn påvirkes af den psykiske vold mellem voksne.

Vi afgrænser os fra national lovgivning og en gennemgang af internationale traktater – det er gjort andre steder (EIGE, 2014; Rasmussen, 2014). Dog præsenterer vi to nyere konventioner, der eksplicit nævner psykisk vold. Det ser vi som en del af rammen for arbejdet. Vi afgrænser os ligeledes fra at medtage statistiske eller administrative opgørelsesmetoder og screeningsredskaber.

Metodologi

Notatet er baseret på to typer af materialer: Aktørers definitioner og forskningsbegreber. Vi har udvalgt en række centrale aktører, der er relevante i forhold til definitioner af psykisk vold. De medtagne aktører præsenteres i kapitel 3. Da målet med notatet er at give input til en definition af psykisk vold, er der medtaget bidrag, som har præciseret definitionen af denne voldsform.

Nogle organisationer har definitioner af vold, men specificerer ikke den psykiske vold. Det gælder fx Verdensbanken (Duvvury et al., 2013). For at indhente viden om organisationer og myndigheders definitioner er der anvendt søgning på relevante hjemmesider, og de relevante dokumenter er indhentet. De er gennemgået og kodet for den overordnede definition af vold og den specifikke definition af psykisk vold.

I kapitel 4 ser vi på generelle tendenser på tværs af definitionerne ved at kigge nærmere på:

- Den anvendte terminologi
- Delkomponenter, som indgår i den overordnede voldsdefinition sammen med psykisk vold
- Aspekter af den psykiske vold

For at indhente viden om begreber er der udvalgt særligt centrale bidrag, ligesom der anvendes bøger og videnskabelige artikler.

Anvendt terminologi og sprog

I rapporten anvender vi gennemgående begrebet psykisk vold. Det er det begreb, der almindeligvis anvendes i Danmark. I de internationale definitioner og inden for forskningen anvendes imidlertid andre termer, særligt termen psykologisk vold. Når vi præsenterer et konkret begreb, vil vi her anvende den præcise term, der anvendes – fx psykologisk vold.

De definitioner, vi har indhentet, er stort set alle på engelsk, og vi har derfor valgt at gengive dem på engelsk. Enkelte definitioner er allerede oversat til dansk, og disse anvender vi, hvor det er muligt.

Denne rapport

Kapitel 2 præsenterer indledningsvis to centrale konventioner om forebyggelse af vold mod kvinder, som Danmark har ratificeret. Det er en del af den rammesætning for arbejdet med psykisk vold og de forpligtigelser, Danmark skal leve op til. Kapitel 3 præsenterer udvalgte begreber om psykisk vold, som er udviklet med afsæt i det praktiske arbejde med særligt voldsramte kvinder. Kapitel 4 giver en beskrivende oversigt over definitioner hos internationale aktører, hos nationale myndigheder og udvalgte faglige organisationer, mens kapitel 5 giver en tværgående analyse af de disse definitioner. I kapitel 6 præsenterer vi nogle udfordringer til begrebet og definitionerne fra det praktiske arbejde og den samfundsmæssige kontekst.

KAPITEL 2

- PSYKISK VOLD I DE INTERNATIONALE KONVENTIONER

En række internationale konventioner forpligter staterne til at beskytte kvinder og mænd mod vold og overgreb fra staten og fra privatpersoner. Mens der tidligere var fokus på fysisk vold og voldtægt i de internationale konventioner, er der også kommet et voksende fokus på psykisk vold. Et gennemgående træk i de internationale konventioner er, at der er kommet en stigende international konsensus om, at kønsbaseret vold er overskridelser af menneskerettighederne. Det viser eksempelvis Evan Starks (2018, 2007) og Nell Rasmussens gennemgange (2014). De internationale konventioner sætter derfor en vigtig ramme for det nationale arbejdet med at forebygge og bekæmpe vold – herunder psykisk vold. Evan Stark påpeger, at der sideløbende med fokus på kønsbaseret vold er kommet et stigende fokus på psykisk vold. Særligt det, han definerer som kontrollerende psykisk vold. Konventionerne har derfor bidraget med både at synliggøre og definere psykisk vold som aspekt af vold i nære relationer. I dette kapitel vil vi skitsere, hvordan psykisk vold indgår og fremgår af de internationale konventioner med afsæt i de to seneste konventioner, der har fokus på vold: FN's Declaration on the Elimination of Violence Against Women og Istanbulkonventionen (2011).

Menneskerettighedsdeklarationen fra 1948 og de forskellige konventioner vedtaget af FN's Generalforsamling siden da, inkluderer retten til frihed og sikkerhed, retten til at leve fri for tortur og grusom, umenneskelig eller degraderende behandling eller straf, lige rettigheder, ret til liv i frihed og personlig sikkerhed, samt ytrings- og foreningsfrihed, religionsfrihed og retten til frie valg og retfærdig rettergang. Hvor disse rettigheder til at starte med handlede om at begrænse statens indblanding i privatlivets sfære, blev de senere ændret, så de også handlede om statens ansvar overfor de af dens aktører, som udøvede vold mod kvinder (fx voldtægt i forbindelse med krige), og senere også til at sikre kvinders ret til beskyttelse fra voldelige mænd. I de nyeste teorier om menneskerettigheder er ydermere en forståelse af kønsbaseret vold, der inkluderer økonomisk vold, isolation, begrænsninger i autonomi og frihed. Alt sammen aspekter, der har paralleller til begreber om psykisk vold (Stark 2018).

En vigtig milepæl i arbejdet med at beskytte kvinder mod vold er FN's Kommission for Kvinders Status, der i 1989 udgav rapporten *Violence against Women* (FN-rapport 1989, citeret i Stark 2016). Den beskrev, at familievold involverede "direct violations of women's physical and mental autonomy" og nægtede dem "liberty and dignity". Disse formuleringer kan ses som et skift fra kun at have fokus på fysisk vold og henimod begreber om psykisk vold. CEDAW konventionen, *Convention of All Forms of Discrimination Against Women*, blev vedtaget af FN i 1992 og definerede kønsbaseret vold som overskridelse af menneskerettighederne. Den blev den internationale standard i forhold til overgreb mod kvinder. CEDAW ser kønsbaseret vold som en form for diskrimination, der begrænser "women's ability to enjoy rights and freedoms on the basis of equality with men" (CEDAW, 1992).

Denne tilgang blev formaliseret af FN i 1993 med vedtagelsen af Declaration on the Elimination of Violence Against Women, som ser vold som rodfæstet i det ulige magtforhold mellem mænd og kvinder. Den ser vold som kønsbaseret og definerer denne vold som noget, der fører til skade eller lidelse for kvinder. Konventionen definerer ikke

specifikt, hvad den forstår ved psykologisk vold, men psykologisk vold indgår i en overordnet forståelse af vold bestående af fysisk, seksuel og psykologisk vold, der finder sted i familien. Trusler om vold, tvang og vilkårlig frihedsberøvelse i både offentligt og privat liv benævnes eksplicit som eksempler på kønsbaseret vold.

Istanbulkonventionen blev vedtaget i 2011 og har vold mod kvinder og vold i hjemmet som sit kerneområde. Konventionen specificerer, at vold mod kvinder dækker over kønsbaserede voldshandlinger, som resulterer i fysisk, psykologisk eller økonomisk skade for kvinder. Kønsbaserede voldshandlinger indbefatter bl.a. trusler, tvang eller vilkårlig frihedsberøvelse. Som sådan er den enslydende med FN's deklaration fra 1993.

Begge steder er der fokus på den skade, som volden forårsager. Istanbulkonventionen definerer imidlertid også specifikt psykisk vold. Det er intentionel adfærd, der alvorligt skader en andens psykologiske integritet gennem tvang og trusler. Denne adfærd kan foregå før eller samtidigt med fysisk og seksuel vold.ⁱⁱ Som ved den overordnede voldsdefinition er der også her fokus på den skade, volden forvolder. Men til forskel fra den overordnede forståelse af vold, er der her også fokus på forsætlighed og udøvers intentionelle adfærd.

Konvention	Definition af vold	Definition af psykisk vold
FN's Generalforsamling: <i>Declaration on the Elimination of Violence against Women</i> (United Nations, 1993)	<p>"Enhver form for kønsbaseret vold, som fører til, eller sandsynligvis fører til, fysisk, seksuel eller mental skade og lidelse for kvinder, herunder trusler om sådanne handlinger, tvang eller vilkårlig frihedsberøvelse, i offentlig eller privat liv" (Artikel 1).</p> <p>"Physical, sexual and psychological violence occurring in the family, including battering, sexual abuse of female children in the household, dowry-related violence, marital rape, female genital mutilation and other traditional practices harmful to women, non-spousal violence and violence related to exploitation" (Artikel 2a).</p>	N/A

<p>Europarådet: <i>Europarådets konvention til forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet</i> (Council of Europe, 2011)</p> <p>Explanatory Report to the Council of Europe Convention on preventing and combatting violence against women and domestic violence (Council of Europe, 2011b)</p>	<p>”udtrykket “vold mod kvinder” [skal] forstås som en overtrædelse af menneskerettighederne og en form for diskrimination af kvinder, og det omfatter alle former for kønsbetinget vold, som medfører, eller som sandsynligvis medfører, fysisk, seksuel, psykisk eller økonomisk overlast eller lidelse for kvinder, herunder trusler om sådanne handlinger, tvang eller vilkårlig frihedsberøvelse, hvad enten dette sker i den offentlige eller den private sfære” (Artikel 3).</p>	<p>Psykisk vold: ”... med forsæt at forøve alvorlig skade på en persons psykiske integritet ved anvendelse af tvang eller trusler” (Artikel 33).</p> <p>Uddybes i den forklarende rapport:</p> <p>“Psychological violence [is]... any intentional conduct that seriously impairs another person’s psychological integrity through coercion or threats”.</p> <p>”Psychological violence often precedes or accompanies physical and sexual violence in intimate relationships... may also occur in any other type of setting” (Artikel 33).</p>
---	---	---

KAPITEL 3

- BEGREBER OG FORSTÅELSER AF PSYKISK VOLD

Opmærksomheden på det fænomen, der senere kom til at hedde psykisk vold, begyndte i slutningen af 1970'erne og voksede ud af fortællinger fra voldsudsatte kvinder på krisecentre, som synliggjorde, at de ikke blot oplevede fysisk vold, men også var mål for ikke-fysiske aggressioner. Senere kom der forskningsmæssigt fokus på dette fænomen, og særligt i 1990'erne begyndte der at komme egentlig forskning af fænomenet, som nu er vokset til et tværvideenskabeligt felt, der trækker på mange discipliner: Psykologi, sociologi, kønsstudier, kriminologi, social policy, sundhedsstudier og statistik i undersøgelser af vold i nære relationer samt kønsbaseret vold. Der har derfor udviklet sig et komplekst felt med mange teoretiske indfaldsvinkler og perspektiver.

I dette kapitel er formålet ikke at give et overblik over denne forskning, men i stedet at synliggøre, hvordan forståelsen af psykisk vold har udviklet sig tæt sammen med praksisfeltet gennem de sidste par årtier. Vi starter med tidlige bidrag, og herefter ser vi på bidrag, der søger at forstå psykisk vold som del af parforholdsdynamikker. Til sidst ser vi på, hvilke udfordringer begrebet har set fra en praksis vinkel.

Tidlige bidrag til forståelse af psykisk vold

Et af de første bidrag til at beskrive vold i nære relationer var Walkers bog: *The Battered Woman*. Bogen var samtidigt et af de første bidrag, der synliggjorde konsekvenserne af psykisk vold. "De fleste kvinder i dette projekt beskriver hændelser, der involverer psykologisk ydmygelser og verbal chikane som deres værste voldserfaringer, ligegyldigt om de har oplevet fysisk vold" (Walker, 1979: pxv). I bogen giver Walker en af de første deskriptive analyser af psykisk vold på en måde, der synliggjorde den som lige så væsentlig som fysisk vold.

Op gennem 1980'erne og 1990'erne fortsatte terapeuter og senere forskere med at beskrive fænomenet som fx ikke-fysisk vold, indirekte vold, følelsesmæssig vold, psykologisk vold, psykologiske aggression og mental tortur (Loring, 1994). De mange måder at benævne denne voldsform afspejler, hvordan bidragsyderne har forsøgt at synliggøre den som voldsform, men også, hvordan de har forsøgt at indkredse den med forskellige benævnelser.

Loring: Følelsesmæssig vold

Her gives ét eksempel på de forskellige måder at forstå psykisk vold, nemlig begrebet følelsesmæssig vold, som blev beskrevet af Loring (Loring, 1994). Loring var socialarbejder og sociolog og har arbejdet med voldsudsatte kvinder. Hun beskriver følelsesmæssig vold som en fortsat proces, hvor en person systematisk nedgør og ødelægger en andens indre selv. Offerets essentielle ideer, følelser, opfattelser og personlighedskarakteristika nedgøres konstant. Det medfører, at offeret på et tidspunkt oplever, at disse aspekter af selvet er eroderet eller forsvundet. Selvom denne form for vold er mest udbredt, anerkendes den sjældent af ofrene, som opfatter sig selv som skyldige. Nogle terapeuter har beskrevet psykisk vold som samhørende med fysisk vold, som fx Walker (Walker, 1979) og Tolman (Tolman, 1992). Men følelsesmæssig vold kan også eksistere uden fysisk vold, og konsekvenserne kan være ligeså omfattende.

Det vigtigste kendetræk ved følelsesmæssig vold er, at det har et mønster. De fleste par udveksler chikanerende kommentarer over tid, men følelsesmæssig vold er ikke en tilfældig bemærkning lavet under et ophedet skænderi. Der er et tydeligt og konsistent mønster til sådanne kommentarer i form af de fortsatte forsøg på at nedgøre og kontrollere, som udgør den følelsesmæssige vold. Tolman beskriver et kontinuum, der går fra at trække sig tilbage i korte øjeblikke, lytte uden empati, tale skarp i vrede og så til gennemtrængende ensidet, grov psykologisk tortur, der har paralleller til hjernevask og mishandling af krigsfanger (Tolman, 1992). Mønsteret ved følelsesmæssig vold har to niveauer – skjult og åbenlyst. Åbenlys vold er tydeligt nedgørende og kan være et mønster af tavshed, verbal chikane, kontrol af hverdagsaktiviteter, trusler mod partner og let fysisk adfærd, som fx at smække med døren. Skjult vold er mere diskret, men ikke mindre ødelæggende for ofrene. Fordi ofrene ikke er klar over det, reagerer de typisk med forvirring og fortvivelse. Eksempler på denne vold kan være anklager, udøvers benægtelse af vold, negativ mærkning, skjulte trusler og nedgørelse.

Spænd i definitioner

Som nævnt har mange andre forsøgt at lave forståelser og definitioner af psykisk vold, og det er tydeligt, at der er et vidt spænd i disse. I den ene ende foreslår Loring (Loring, 1994), at der skal være et mønster af adfærd, for at man kalde det psykisk vold. Mens Marshall (Marshall, 1994) i den anden ende foreslår, at adfærd, der har potentiale til at skade en anden psykologisk, selvom det er gjort med venlige intentioner, kan falde ind under fænomenet psykisk vold. Hvor det hos Loring handler om et mønster af handlinger, så er det hos Marshall selve adfærden, der står i centrum såvel som offerets subjektive oplevelse. Hvis en person oplever en adfærd som krænkende, så er den det. Et tredje eksempel er O'Leary (O'Leary, 1999), som foreslog følgende definition:

”Acts of ”recurring criticism” and/or ”verbal aggression” toward a partner, and/or ”acts of isolation and domination” of a partner. Generally, such actions cause the partner to be ”fearful of the other” or lead the partner to have a ”very low self-esteem”.

Denne definition bidrager med en klar skelnen mellem en adfærd og dens konsekvenser.

Differentiering af psykisk vold

Loring påpeger, at der mangler et diagnostisk perspektiv, og at det er svært at forbinde en patients symptomer med den traumatiske oplevelse. Hun foreslår derfor, at den følelsesmæssige vold skal differentieres, således at forskellige typer af følelsesmæssig vold kan skelnes fra hinanden. Det fokus er taget op i mange studier, og der blev udviklet en lang række redskaber, der gjorde det muligt at måle psykisk vold. Eksempelvis Conflict Tactics Scale, Hudson and McIntosh's index of spouse abuse og Tolman's psychological maltreatment of women inventory (O'Leary, 1999). Det betød, at fokus kom på at lave lister med psykisk voldelig adfærd og måle på dem. Gennem brug af disse redskaber i mange undersøgelser har forskerne forsøgt at afgrænse og definere adfærds- og handlingsmønstre, som indgår i psykisk vold.

En gennemgang af disse studier foreslår, at der kan skelnes mellem følgende typer af psykisk vold (Kelly, 2004):

- Trusler om vold, latterliggørelse, jalousi, trusler om at blive forladt, begrænsninger og skade på ejendom
- Dominans/isolation og emotionel/verbal
- Latterliggørelse af kendetegn, kritiserende adfærd, ignorering og jalousi-kontrol
- Dominans/intimidering og nedgørelse samt fysisk aggression
- Verbal vold, isolering, aktivitetskontrol og emotionel vold

Gennemgangen viser, hvordan der analytisk er forsøgt at skelne mellem forskellige typer af psykisk vold. Men samtidigt viser mange efterfølgende studier, at det har vist sig vanskeligt at skabe tydelige grupperinger af typer af psykisk vold og skabe sammenhæng mellem forskellige typer af psykisk vold og konsekvenser af denne vold.

Psykisk vold – psykiske aggressioner

I den amerikanske praksis og forskning skelner man mellem psykisk vold og psykiske aggressioner. I en grundbog for fagprofessionelle defineres psykologisk aggression som en voldsform, og der opdeles i to former: Ekspressiv aggression (ydmygelse, brug af øgenavne, fornærmelser) og ”coercive control” (kontrollerende, monitorerende, truende handlinger) (Renzetti. M. Claire, Edleson. L. Jeffery, 2018).

Aggressioner må ses som en del af den menneskelige adfærd og som sådan en del af parforhold. Psykiske aggressioner indikerer en række adfærdsformer, som voksne i et forhold kan bruge overfor hinanden for at såre, kontrollere, intimidere og udøve vrede. Disse må i et vist omfang siges at være en del af relationen mellem mennesker i et parforhold. Psykologisk aggression dækker over et kontinuum af handlinger, mens psykologisk vold indikerer, at en adfærd har krydset en tærskel, hvor den har negative konsekvenser for modtageren. Det kan fx være skade på mentalt og fysisk helbred, skabelse af frygt, mindskelse af kapacitet til at arbejde og til at være uafhængig. Det har vist sig vanskeligt for forskere præcist at definere denne tærskel, idet det ikke har været muligt at påvise hvilket niveau af psykisk voldelige handlinger, der fører til bestemte skader. alvorlighed og skade, der skal være til stede.

I næste afsnit ser vi på andre bidrag til forståelsen og definitionen af psykisk vold. Det er bidrag, der er optaget af at forstå, hvilke parforholdsdynamikker psykisk vold indgår i.

Psykisk vold som del af voldsdynamikker i parforhold

En anden tradition, der beskæftiger sig med psykisk vold, udspringer af det socialfaglige arbejde med voldsudsatte kvinder og voldsudøvende mænd. Begreberne udspringer af behovet for at forstå, hvad det er for dynamikker, der findes i voldelige forhold. Her præsenterer vi tre eksempler på begreber, der er relevante for at forstå psykisk vold. Det drejer sig om Per Isdals arbejde, der tager afsæt i hans arbejde som terapeut for voldsudøvende mænd, og Michael Johnson og Evan Starks arbejde, der tager afsæt i socialfaglige, sociologiske og kønsbaserede tilgange samt ønsket om især at forstå mænds vold mod kvinder.

Per Isdal

Per Isdal er psykolog og leder af stiftelsen Alternativ til Vold. Her har han gennem mange år arbejdet som terapeut for mænd med volds- og aggressionsproblemer, ligesom han har undervist fagfolk igennem mange år. Hans begreber og forståelser er meget anvendt i Danmark. I 2002 udkom hans bog *Meningen med volden*, hvor han bl.a. beskriver årsager til volden særligt ud fra udøverens perspektiv. Hans formål er at give fagfolk, der arbejder med voldsproblematikker bedre indblik i voldsdynamikker. Isdal definerer vold som, det han kalder, en funktionel magthandling:

”Vold er en enhver handling rettet mod en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til at gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil” (Isdal 2000: 36).

Med afsæt i denne overdefinition definerer han seks dimensioner af vold: Fysisk, seksuel, materiel, psykisk og latent vold samt modvold. Den psykiske vold definerer han således:

”Psykisk vold er alle måter å skade, skremme eller krenke på, som ikke er direkte fysiske i natur, eller måter å styre eller dominere andre på ved hjelp af en bakenforliggende makt eller trussel” (Isdal 2000: 49).

Isdal ser al vold som problematisk. Det gælder både enkeltstående hændelser og hændelser, der er del af et mønster. Han argumenterer for, at voldsproblemer er forskellige og udspiller sig i forskellige situationer, hvor de er knyttet til forskellige former for afmagt. Han opdeler således i forskellige kategorier af vold:

- Situationsvold - hænger sammen med situationen, hvor personen kan opleve afmagt
- Relationsvold - udspringer af afmagt, der er personlig eller relationel
- Funktionsvold - udøves for at opnå et gode eller ressource
- Traumevold - udløses af tidligere traumatiserede erfaringer

Udover disse forskellige kategorier af vold, arbejder han med forskellige årsagsforhold. Årsagsforholdene kan være individuelle, hvor betingelser i individets opvækst kan have skabt et voldsproblem. Den vigtigste enkeltårsag hertil er, at de selv har oplevet vold som barn. Det kan være grupperelaterede årsagsforhold, hvor deltagelse i en gruppe kan påvirke enkeltmenneskers adfærd. Det kan også være samfundsrelaterede forhold, som de påvirkningsfaktorer, der er i et samfund i kraft af de rammer og betingelser, der er for menneskers adfærd. Det gælder både økonomiske, politiske og sociale forhold såvel som roller og normer. Endelig er der det, han kalder voldsrelaterede årsager, som henviser til, at når der er opstået vold, kan det i sig selv blive en vigtig årsag til ny vold.

Isdal ser psykisk vold som et delaspekt af en bredere voldsforståelse og foreslår en konkret definition af denne vold. Han beskriver, hvordan vold kan optræde i forskellige typer af situationer for at give forståelse af volden til de fagfolk, der arbejder med voldsudøvere og udsatte. Han har ikke et eksplicit kønsperspektiv med i sin bog, men bogen er skrevet med afsæt i erfaringer med voldsudøvende mænd.

Michael Johnson

Michael Johnson udgav i 2008 *A typology of domestic violence – intimate terrorism, violent resistance and situational couple violence*, hvor et af formålene var at forklare de modsætningsfyldte fund om køn og vold. At kønnene udøvede samme omfang af vold i befolkningsundersøgelser, mens kvinder er i overtal i data fra politi, retsvæsen og krisecentre (Johnson, 2008). I hans typologi over vold i nære relationer fremhæver han to hovedtyper: Intim terrorisme og situationel parforholdsvold.

Intim terrorisme er, når en partner bruger vold for at få magt og kontrol over den ikke-voldelige partner. Typisk er denne vold asymmetrisk i forhold til køn, idet mænd i langt højere grad er udøvere og kvinder er ofre. Denne type vold er kendetegnet ved, at den er indlejret i et mønster af magt og kontrol og kan derfor ikke identificeres ved at kigge på en enkelt hændelse, men skal identificeres ved at se på de mange forskellige kontroltaktikker, udøver bruger over et tidsforløb. Nogle af de kontroltaktikker, der anvendes, er beskrevet i ”magt- og kontrolhjulet”: Økonomisk vold, mandligt privilegie, isolation, følelsesmæssig vold, nedgørelse, intimidering og trusler. Igennem disse forskellige taktikker bygger udøver et ”væv af vold”, der indfanger offeret. Fysisk vold er en ekstra dimension, som gør den psykiske vold til terror, skriver Johnson. De umiddelbart ikke-voldelige taktikker får således en mere skræmmende betydning af den fysiske vold, idet offeret ved, at udøveren vil gøre alt for at bevare kontrol i forholdet.

Johnson argumenterer for, at ikke al parforholdsvold handler om kontrol. Han foreslår derfor en anden hovedtype af vold: Situationel parvold. I nogle situationer kan vold være et udtryk for vrede og fjendtlighed, som er en indikator på vanskeligheder i parforholdet, som så bliver løst på voldelige måder. Udover den fysiske vold vil der typisk her optræde psykisk vold, fx i form af verbal aggression. Volden er her uløseligt forbundet med situationen og reflekterer ikke parforholdets generelle dynamik eller adfærdsmønstre, og derfor er denne vold anderledes end vold i intim terrorisme. Denne vold kan være enkeltstående, eller den kan være kronisk. Det betyder ikke, at den ikke er farlig, idet den både kan være mindre grov og livstruende.

Hos Johnson indgår psykisk vold således i hans generelle voldstypologier.

Evan Stark

En anden nøgleforfatter er Evan Stark. Han introducerede begrebet ”coercive control” som en måde at beskrive den dynamik, der kendetegner voldelige parforhold, og for at tydeliggøre, at det fænomen, vi taler om, er noget andet end den fysiske vold, der kan ses (Evan Stark, 2007, 2018).

Evan Stark beskriver ”coercive control” som en strategi, hvor der sættes begrænsninger på rettigheder og frihed, og hvor afsavn og straf bruges til skabe afhængighed. ”Coercive control” bruges i en række institutionelle sammenhænge såsom fængsler og lejre for krigsfanger, men bruges også af nogle mænd til at dominere kvinder. Stark beskriver ”coercive control” som en strategi, hvor udøvere intentionelt og systematisk forsøger at nedbryde et offers uafhængighed og fremtvinge lydighed gennem brug af vold, seksuel tvang, intimidering, isolation og kontrol. Herudover underopdeles kontrol til taktikker, der udnytter og fratager kvinder deres basale ressourcer og regulerer deres hverdagsliv (Stark, 2007). Mens det kan være muligt at identificere enkeltstående handlinger som kontrollerende, så optræder ”coercive control” hyppigst gennem komplekse mønstre af strategisk adfærd, der, set i isolation, ikke virker voldelige og kontrollerende.

Starks begreb er kønnet, da det typisk er taktikker brugt af mænd til at indespærre (oversat fra det engelske "entrapment") kvinder. Herudover bygger taktikkerne bl.a. på kvinders ulige økonomiske, politiske og sociale position.

Afrunding

De forskellige nedslag viser, hvordan forståelsen af psykisk vold har udviklet sig i tæt sammenhæng med det faglige arbejde. I første omgang i sammenhæng med det faglige arbejde med voldsudsatte kvinder på krisecentre samt terapeuters og forskeres arbejde med at forsøge at indkredse karakteristika ved denne vold. De seneste år er der udviklet mere samlede tilgange, der ser den psykiske vold som del af parforholdsdynamikker. Samtidigt trækkes der på forskellige videnstraditioner, særligt psykologiske og terapeutiske perspektiver. Men særligt i de senere bidrag trækkes der også på socialfaglige og sociologiske perspektiver.

KAPITEL 4 - DEFINITIONER HOS ORGANISATIONER OG MYNDIGHEDER

Denne del præsenterer definitioner af psykisk vold hos forskellige organisationer og myndigheder. Det drejer sig om:

- Internationale og europæiske organisationer
- Udvalgte nationale myndighedsdefinitioner
- Udvalgte internationale faglige organisationer

Internationale og europæiske organisationer

I forlængelse af konventioner om bekæmpelse af vold i nære relationer (se kapitel 2) har internationale og europæiske organisationer haft fokus på psykisk vold i forhold til at måle den gennem statistik og ved udvikling af sundheds-, trivsels- og velfærdspolitikker. Flere organisationer har derfor udviklet definitioner af den psykiske vold til brug for dette arbejde. Her ser vi på FN, EIGE, WHO og UNICEF, hvis definitioner af vold i nære relationer generelt og psykisk vold bliver gennemgået og fremgår af tabel 4.1 nedenfor.

Tabel 4.1 Definitioner i internationale og europæiske organisationer

Aktør	Definition af vold	Psykisk vold
FN's Statistikkontor: <i>Guidelines for Producing Statistics on Violence against Women</i> (United Nations, 2014)	Afsæt i FN's <i>Declaration on the Elimination of Violence against Women</i> Vold omfatter fysisk, seksuel og psykologisk vold i familien (samt i samfundet og udført af staten) (Paragraf 33). Herudover nævnes økonomisk vold (Paragraf 55).	Vejledningen specificerer, hvad psykologisk vold indbefatter: "Psychological violence includes a range of behaviours that encompass acts of emotional abuse and controlling behaviour. These often coexist with acts of physical and sexual violence by intimate partners and are acts of violence in themselves" (Paragraf 61).
EIGE: <i>Administrative data sources on gender-based violence against women in the EU</i> (EIGE, 2014)	Intimate partner violence: All acts of physical, sexual, psychological or economic violence that occur within the family or domestic unit or between former or current spouses or partners, whether or not the perpetrators shares or has shared the same residence with the victim. These include but are not restricted to domestic violence (2014: 18).	'Psychological assault can vary from threats of violence and harm to emotional abuse. Emotional abuse is a tactic of control based on a wide variety of verbal attacks, humiliations or neglects of affection that follow a pattern of coercive behaviour towards the female victim. Isolation of the victim by the perpetrator and the use of children to control or punish the victim (i.e. physical or sexual attack on the children, or forcing them to witness the abuse towards their mother) are also examples of psychological violence.' (2014:18)

<p>EIGE: <i>Terminology and indicators for data collection: Rape, femicide and intimate partner violence</i> (EIGE, 2017)</p>	<p>“Any act of physical, sexual, psychological or economic violence that occurs between former or current spouses or partners, whether or not the perpetrator shares or has shared the same residence with the victim” (side 2017:47).</p>	<p>Psykologisk vold: “Any act or behavior which causes psychological harm to the partner or former partner. Psychological violence can take the form of, amongst others, coercion, defamation, a verbal insult or harassment” (2017:47). Forslag til kategorier af lovovertrædelse ift. psykisk vold (2017: 53): - Trusler - ”Harassment” - ”Stalking” - ”Coercion”</p>
<p>WHO: <i>World Report on Violence and Health</i> (WHO, 2002) & <i>Health care for women subjected to intimate partner violence</i> (WHO, 2014)</p>	<p>“Intimate partner violence - behaviour within an intimate relationship that causes physical, sexual or psychological harm, including acts of physical aggression, sexual coercion, psychological abuse and controlling behaviours. This definition covers violence by both current and former spouses and partners” (2002:89).</p>	<p>Psychological abuse – such as intimidation, constant belittling and humiliating (2002: 89).</p>
<p>UNICEF: <i>Domestic violence against women and girls</i> (UNICEF, 2000)</p>	<p>“Domestic violence includes violence perpetrated by intimate partners and manifested through physical violence, sexual abuse, psychological abuse, economic abuse” (2000: 2).</p>	<p>Psychological abuse which includes behaviour that is intended to intimidate and persecute, and takes the form of threats of abandonment or abuse, confinement to the home, surveillance, threats to take away custody of the children, destruction of objects, isolation, verbal aggression and constant humiliation.</p>

FN’s statistikkontor udgav i 2014 vejledningen *Guidelines for Producing Statistics on Violence against Women* (UN, 2014). Denne vejledning udspringer af resolution 61/143 om intensivering af bestræbelserne på at eliminere alle former for vold mod kvinder. I forlængelse heraf blev FN’s statistiske kontor bedt om at udvikle indikatorer til at støtte medlemslandene i at vurdere omfang og forekomst af vold mod kvinder. Vejledningen bidrager med metodologisk råd i forhold til at udvælge emner, datakilder, statistiske kategorier, formulering af spørgsmål mv. som afsæt for at foretage statistiske undersøgelser af vold mod kvinder. De udviklede indikatorer tager afsæt i, at vold mod kvinder er kompleks, og at den indbefatter fysiske, seksuelle, psykologiske og økonomiske dimensioner. Vejledningen specificerer, hvad der menes med psykologisk vold, der forstås som en adfærd, der indbefatter henholdsvis emotionel vold og kontrollerende adfærd.

Der gives en række konkrete eksempler på, hvad denne vold kan være (UN, 2014):

Emotional abuse:

- Insulting her or making her feel bad about herself
- Belittling or humiliating her in front of other people
- Deliberately scaring or intimidating her
- Threatening to hurt her or others she cares about.

Controlling behaviour:

- Isolating her by preventing her from seeing family or friends
- Monitoring her whereabouts and social interactions
- Ignoring her or treating her indifferently
- Getting angry if she speaks with other men
- Making unwarranted accusations of infidelity
- Controlling her access to health care
- Controlling her access to education or the labour market

Kendetegn ved denne form for vold er, at tilstedeværelsen af psykisk vold giver øget risiko for fysisk og seksuel vold mod kvinder. Det bemærkes at denne vold kan have alvorlige konsekvenser for kvinder, både når den optræder sammen med andre voldsformer, og når den optræder alene.

EIGE, EU's institut for kønsligestilling, har fokus på at understøtte arbejdet med at bekæmpe kønsbaseret vold i medlemslandene i forlængelse af EU's mål om at bekæmpe denne vold (Spurek, 2016). For at skabe et fælles grundlag for beslutningstagning inden for området i form af sammenlignelige data om kønsbaseret vold har EIGE kortlagt det potentiale, der ligger i de administrative data i de enkelte EU-medlemslande. Det sker, som afsæt for at skabe viden om kønsbaseret vold mod kvinder (EIGE, 2014). Kortlægningen tager afsæt i bl.a. Istanbulkonventionens forståelse af kønsbaseret vold mod kvinder.

I forlængelse heraf indbefatter kønsbaseret vold forskellige voldsformer: Fysisk, seksuel, psykologisk og økonomisk vold. Den private sfære er den mest almindelige kontekst for denne vold, og volden kan vare i lang tid.

Kortlægningen definerer samtidigt, hvad der forstås ved psykologisk vold. Psykologiske overgreb kan variere fra trusler om vold og skade til det, der kaldes emotionel vold. Emotionel vold beskrives som bestående af kontroltaktikker, som kan indbefatte et mønster af verbale angreb, ydmygelser og følelsesmæssige afvisninger – her mod et kvindeligt offer. Emotionel vold kan også indbefatte isolering af offeret og brug af børn til at kontrollere eller straffe offeret - herunder fysiske eller seksuelle angreb på børn eller at tvinge dem til at overvære angreb mod deres mor.

Udover kortlægningen af administrative ressourcer, har EIGE lavet en oversigt over terminologi samt statistiske og juridiske definitioner af vold mod kvinder og vold i nære relationer (EIGE, 2017). Oversigten bygger videre på kortlægningen og foretager en dybtgående analyse af international, europæisk og national terminologi, lovgivning og

indikatorer. På den baggrund foreslås et sæt af ensartede definitioner og indikatorer, der kan understøtte EU-medlemslandenes dataindsamling.

Oversigten over terminologi bruger begrebet intim partnervold, som beskrives som indbefattet af begrebet vold i hjemmet. Den viser, at tilgangen til intim partnervold i EU-medlemslandene varierer. Nogle lande har etableret juridiske bestemmelser om vold i hjemmet eller intim partnervold, andre lande bruger udelukkende definitioner om vold i hjemmet til statistiske formål, og nogle lande bruger en kombination af overtrædelser i straffeloven. Komponenterne fysisk, psykologisk og seksuel vold er til stede i langt de fleste medlemslandes definitioner af intim partnervold/vold i hjemmet, mens definitionen med økonomisk vold optræder i cirka halvdelen af definitionerne. Stalking nævnes som adfærd, der i nogle lande overlapper med psykisk vold.

Med afsæt i denne analyse er rapportens forslag, at definitionen af intim partnervold indbefatter både fysisk, seksuel, psykologisk og økonomisk vold samt andre konstitutive elementer. Disse voldsformer skal være begået af nuværende eller tidligere partner. Herudover specificeres definitionen af psykisk vold som værende enhver handling eller adfærd, som forårsager psykologisk skade på en nuværende eller tidligere samlever, og som kan tage form af blandt andet tvang, æreskrænkelser, verbale fornærmelser og chikane. Endelig foreslår rapporten, at følgende kategorier af lovovertrædelser inkluderes i EU-dataindsamlingen. I forhold til psykisk vold er det: Trusler, chikane, stalking og tvang ("coercion").

Verdenssundhedsorganisationen, WHO, vedtog i 1996 en resolution, der erklærede vold som et voksende sundhedsproblem verden over, og beskrev vold som en udfordring for folkesundheden. I forlængelse af denne resolution udgav WHO i 2002 en rapport, der havde til formål at give et vidensbaseret afsæt for det sundhedsfaglige arbejde med vold, således at policy makers og planlæggere kunne udvikle evidensbaserede programmer for at hindre vold (Krug, E., Linda L. Dahlberg, James A. Mercy, 2002). WHO anvender termen intim partnervold, og der er fokus på vold mod kvinder.

Den intime partnervold indbefatter adfærd, der forårsager fysisk, seksuel og psykologisk skade, herunder fysisk aggression, seksuelle overgreb, psykologiske overgreb og kontrollerende adfærd. Både den tidligere og nuværende partner er indbefattet. Psykologisk vold specificeres som nedgørelse, ydmygelse og intimidering, og der er konkrete forslag til, hvad den kan indbefatte. Fx at kritisere konstant, kalde hende ved øgenavne, true kvinde og børn med vold, true med at ødelægge eller ødelægge ting, hun holder af, eller at ydmyge hende i offentligheden (WHO, 2014).

UNICEF sætter også fokus på vold mod kvinder og piger. UNICEF giver i en rapport fra 2000 en oversigt over viden på området med henblik på at give beslutningstagere baggrundsviden (UNICEF, 2000). Rapporten tager afsæt i FN's Deklaration til Elimination af al Vold mod Kvinder og dermed i en forståelse af kønsbaseret vold. Der er fokus på intim partnervold og vold udøvet af andre familiemedlemmer. Denne vold manifesterer sig gennem fysisk, seksuel, psykologisk og økonomisk vold (UNICEF, 2000). Den psykologiske vold inkluderer adfærd, der har til formål at intimidere og anklage, herunder trusler om vold og trusler om at blive forladt, indespærring i hjemmet, overvågning, trusler om at få fjernet myndighed over børnene, ødelæggelse af ting, isolering, verbal aggression og konstant ydmygelse.

Udvalgte nationale myndighedsdefinitioner

I dette afsnit ser vi på udvalgte nationale myndigheders definitioner af psykisk vold. Vi har her udvalgt Danmark, Storbritannien og USA. Storbritannien er udvalgt, fordi de har fået ny lovgivning om vold, og USA er valgt, fordi sundhedsmyndighederne her længe har haft fokus på voldsdefinitioner.

I **Danmark** – jf. tabel 4.2 – har der ikke været omfattende fokus på psykisk vold hos de forskellige myndigheder. Socialstyrelsen har udviklet en definition som afsæt for det socialfaglige arbejde indenfor voldsområdet. Andre myndigheder har information om psykisk vold, men ikke egentlige definitioner.

Tabel 4.2 Definitioner hos danske myndigheder

Aktør	Definition af vold	Psykisk vold
Socialstyrelsen: (Socialstyrelsens hjemmeside, maj 2018)	<p>"Vold er en handling eller trussel, der – uanset formålet – kan krænke en anden persons integritet. Eller som skræmmer, smerter eller skader personen – uanset om personen er et barn eller en voksen. Volden kan have samme effekt på andre personer, der overværer eller overhører handlingen. Volden kan være en bevidst handling eller en handling, der sker i affekt. Handlingen overskrider samfundets love og normer."</p> <p>Konkret nævnes: Fysisk, psykisk og seksuel vold, vold og overgreb mod børn, økonomisk kontrol, materielle ødelæggelser, æresrelateret vold, stalking.</p>	<p>Psykisk vold er alle de måder, en person kan skade, skræmme, krænke, styre og dominere andre ved hjælp af en bagvedliggende magt eller trussel.</p> <p>Psykisk vold foregår ofte skjult og kan omfatte jalousi, trusler og kontrol.</p>

Socialstyrelsen har en paraplydefinition for vold, som tager afsæt i vold som en handling eller trussel, der kan krænke (smerte, skræmme eller skade) en anden persons integritet. Ligeledes kan denne vold være bevidst eller ske i affekt. Den udførte handling er vold, når den overskrider love og normer. Specifikt nævnes fysisk, psykisk, og seksuel vold samt vold mod børn. Ligesom der også nævnes økonomisk kontrol, materielle ødelæggelser, æresrelateret vold og stalking som konkrete voldsformer.

Det specificeres, at psykisk vold er de måder, hvorpå man skader, skræmmer, krænker, styrer eller dominerer andre ved hjælp af en skjult trussel. Uden at det specificeres, hvad det er for en trussel. Socialstyrelsen giver en række konkrete eksempler på, hvad psykisk vold kan være. Psykisk vold kan for eksempel bestå af:

- Direkte trusler
- Nedvurderende og ydmygende adfærd
- Kontrol og isolation

Herudover skriver styrelsen, at psykiske voldsformer kan være:

- At skabe splid mellem den, der bliver udsat for vold, og personens familie og/eller venner
- Jalousi, der bruges til at styre eller kontrollere partneren med

Psykisk vold kan både være direkte og indirekte. Herudover kan det være latent vold (et begreb, der kommer fra Isdal), som defineres som følgende: ”En særlig form for psykisk vold er latent vold – at den, der bliver udsat for vold, er bevidst om, at volden kan opstå. Latent vold kan opleves som den mest dominerende form for vold, fordi risikoen for ny vold gør, at al adfærd bliver strategisk for at undgå ny vold” (Socialstyrelsens hjemmeside, maj 2018).

I **Storbritannien** – jf. tabel 4.3 - indførte man i 2013 en ny definition for vold i nære relationer. En definition, der bygger på begrebet om ”coercive control” fra Stark (E. Stark, 2007). Det britiske indenrigsministerium har derfor en tværministeriel bekendtgørelse om definitionen af psykisk vold.

Tabel 4.3. Definitioner hos engelske myndigheder

Aktør	Definition af vold	Psykisk vold
<p>Home Office, UK (UK Government hjemmeside, maj 2018)</p>	<p>Tværministeriel definition af vold i nære relationer:</p> <p>“any incident or pattern of incidents of controlling, coercive, threatening behaviour, violence or abuse between those aged 16 or over who are, or have been, intimate partners or family members regardless of gender or sexuality. The abuse can encompass, but is not limited to: psychological, physical, sexual, financial, emotional”.</p>	<p>Controlling behaviour Controlling behaviour is a range of acts designed to make a person subordinate and/or dependent by isolating them from sources of support, exploiting their resources and capacities for personal gain, depriving them of the means needed for independence, resistance and escape and regulating their everyday behaviour.</p> <p>Coercive behaviour Coercive behaviour is an act or a pattern of acts of assault, threats, humiliation and intimidation or other abuse that is used to harm, punish, or frighten their victim.</p>

<p>National Institute for Health Care Excellence: (NICE hjemmeside, maj 2018)</p>	<p>The term 'domestic violence and abuse' is used to mean: any incident or pattern of incidents of controlling, coercive or threatening behaviour, violence or abuse between those aged 16 or over who are, or have been, intimate partners or are family members. This includes: psychological, physical, sexual, financial and emotional abuse.</p> <p>It also includes 'honour'-based violence and forced marriage.</p>	<p>Coercive behaviour Coercive behaviour is an act, or a pattern of acts, involving assault, threats, humiliation and intimidation or other abuse, to harm, punish or frighten someone. This includes so-called 'honour'-based violence and forced marriage. People who experience domestic violence can be male or female and from any ethnic group.</p> <p>Controlling behaviour Controlling behaviour involves a range of acts designed to make a person subordinate or dependent. This could range from isolating them from sources of support to exploiting them for personal gain. It can also involve depriving them of the means to be independent, including stopping them from leaving and regulating their everyday behaviour.</p>
--	--	---

Centralt i definitionen af 'domestic violence' er en hændelse eller et mønster af hændelser, der involverer kontrollerende, tvingende eller truende adfærd samt vold og overgreb. Disse overgreb kan være psykologiske, fysiske, seksuelle, finansielle og følelsesmæssige, men er ikke begrænset hertil. Herudover specificerer lovgivningen, hvad kontrollerende og tvingende adfærd er. Kontrollerende adfærd er en række handlinger, der gør en anden person underordnet eller afhængig ved eksempelvis at isolere dem fra støtte, udnytte deres ressourcer, fratage dem midlerne for uafhængighed og regulere deres hverdagsadfærd. Tvingende adfærd forstås som en handling eller et mønster af handlinger, fx angreb, trusler ydmygelser og intimidering.

De engelske sundhedsmyndigheder anvender også disse definitioner i deres såkaldte NICE guidelines. Her udvider de imidlertid definitionen, således at definitionen af vold inkluderer æresrelateret vold og tvangsægteskaber. Indbefattet i definitionen af kontrollerende adfærd er æresrelateret vold og tvangsægteskaber.

De amerikanske sundhedsmyndigheder, – jf. tabel 4.4 - Centers for Disease Prevention and Control, har udviklet uniforme definitioner af vold og har foreslået dataelementer, som kan danne afsæt for dataindsamling for at forbedre måling af vold i nære relationer på tværs af organisationer. Målet er at understøtte arbejdet med bedre at forstå, forebygge og stoppe vold i nære relationer. Intim partnervold ses her som bestående af fysisk vold, seksuel vold, stalking og psykologisk aggression.

Tabel 4.4 Definitioner hos amerikanske myndigheder

Aktør	Definition af vold	Psykisk vold
<p>Centers for Disease Control and Prevention (Division of Violence Prevention) & National Center for Injury Prevention and Control: <i>Intimate Partner Violence Surveillance: Uniform Definitions and Recommended Data Elements</i> (Matthew J. B. et al., 2015)</p>	<p>Intimate partner violence includes physical violence, sexual violence, stalking and psychological aggression (including coercive tactics) by a current or former intimate partner (i.e. spouse, boyfriend/girlfriend, dating partner, or ongoing sexual partner).</p>	<p>Use of verbal and non-verbal communication with the intent to:</p> <p>a) harm another person mentally or emotionally, and/or</p> <p>b) exert control over another person.</p> <p>Psychologically aggressive acts are not physical acts of violence, and in some cases may not be perceived as aggression because they are covert and manipulative in nature. Nevertheless, psychological aggression is an essential component of intimate partner violence.</p>

Begrebet psykologisk aggression anvendes fremfor psykologisk vold og bygger på forståelsen af, at aggression indgår i den mellem menneskelige interaktion og kan forstås som et kontinuum af milde og grove aggressioner. Helt konkret foreslås en række konkrete eksempler på, hvad den psykiske vold kan være (her på engelsk):

- “Expressive aggression (e.g., name-calling, humiliating, degrading, acting angry in a way that seems dangerous).
- Coercive control (e.g., limiting access to transportation, money, friends, and family; excessive monitoring of a person’s whereabouts and communications; monitoring or interfering with electronic communication (e.g., emails, instant messages, social media) without permission; making threats to harm self; or making threats to harm a loved one or possession).
- Threat of physical or sexual violence (e.g., “I’ll kill you;” “I’ll beat you up if you don’t have sex with me;” brandishing a weapon). Use of words, gestures, or weapons to communicate the intent to cause death, disability, injury, or physical harm. Threats also include the use of words, gestures, or weapons to communicate the intent to compel a person to engage in sex acts or sexual contact when the person is either unwilling or unable to consent.
- Control of reproductive or sexual health (e.g., refusal to use birth control; coerced pregnancy terminations).
- Exploitation of victim’s vulnerability (e.g., immigration status, disability, undisclosed sexual orientation).
- Exploitation of perpetrator’s vulnerability (e.g., perpetrator’s use of real or perceived disability, immigration status to control a victim’s choices or limit a victim’s options). For example, telling a victim “if you call the police, I could be deported.”
- Gaslighting (i.e., “mind games”) – presenting false information to the victim with the intent of making them doubt their own memory and perception.”

Det understreges, at det er vanskeligt at bestemme den tærskel, hvorved psykologisk aggression bliver til psykologisk vold og overgreb. Ekspertpanelet bag rapporten overvejede en definition, hvor psykologisk vold er et mønster af psykologisk aggressive handlinger, der resulterer i negative konsekvenser for offeret. Ekspertpanelet var imidlertid ikke i stand til at definere "et mønster af psykologisk aggressive handlinger" eller definere det sæt af konsekvenser, der indikerer psykologiske overgreb (Breiding, Matthew J., Kathleen C. Basile, Sharon G. Smith, Michele C. Black, 2015).

Herudover fremhæves det, at psykiske aggressioner kan være svære at opdage, ofte foregår samtidigt med andre former for vold og ofte kommer før fysisk og seksuel vold. Ligeledes kan psykisk aggression influere påvirkningen af andre voldsformer, idet fx frygten for at blive slået af en samlever er større, hvis offeret tidligere er blevet truet med at blive dræbt. Det fremhæves, at effekten af psykologisk aggression kan være ligeså omfattende som fysisk vold.

Udvalgte internationale faglige organisationers definitioner

Internationale faglige organisationer har beskæftiget sig med psykisk vold. Vi har her medtaget American Psychological Association (APA) og World Psychiatric Association (WPA), jf. tabel 4.5 nedenfor.

Tabel 4.5 Definitioner i internationale faglige organisationer

Aktør	Definition af vold	Psykisk vold
American Psychological Association (APA): <i>Intimate Partner Abuse and Relationship Violence</i> (Harway et al., n.d.)	<p>Relationship violence: This term includes physical, sexual, psychological abuse and stalking committed by one partner against the other in a relationship.</p> <p>Violence against women: "Physical, visual, or sexual acts that are experienced by a woman or a girl as threat, invasion, or assault and have the effect of hurting her or degrading her and/or taking away her ability to control contact (intimate or otherwise) with another individual" (n.d.: 8).</p> <p>"Family violence refers to acts of physical, sexual and psychological maltreatment on which one person controls or intends to control another person's behavior. The misuse of power and control is usually involved and usually results in some type of harm to the family members involved" (n.d. :9).</p>	Konkrete eksempler – se tekst.

<p>World Psychiatric Association (WPA)</p> <p><i>WPA Position Paper on Intimate Partner Violence and Sexual Violence Against Women</i> (WPA, n.d.) & <i>WPA Curriculum on Intimate Partner Violence and Sexual Violence Against Women</i> (Stewart & Chandra, 2017)</p>	<p>Behaviour by an intimate partner that causes physical, sexual or psychological harm, including acts of physical aggression, sexual coercion, psychological abuse and controlling behaviours.</p>	<p>Psychological or emotional violence: Trauma to the victim caused by acts, threats of acts, or coercive tactics.</p>
--	---	---

APA (American Psychological Association) er den største faglige organisation for psykologer i USA med over 115.700 medlemmer, herunder forskere, undervisere, klinikere, konsulenter og studerende. APA har ikke en definition på deres hjemmeside, men en rapport udviklet af en arbejdsgruppe under APA med det formål at understøtte undervisning om vold i nære relationer.

Rapporten har en række nøgledefinitioner, som er medtaget her. I definitionen af det, der kaldes "relationship violence", indgår fysisk, seksuel og psykologisk vold samt stalking. I definitionen af vold mod kvinder indgår fysiske, visuelle, verbale og seksuelle handlinger, som er en trussel, invasion eller et overgreb, og som har som konsekvens, at kvinden nedgøres, skades og fratages kontrol over, hvem hun ser. Endelig defineres familiekontrol som fysisk, seksuel og psykologisk vold, hvor kontrol af personens adfærd er et vigtigt mål. I specifikationen af psykisk vold indgår en lang række eksempler på handlinger:

"Acts such as degradation, humiliation, intimidation and threats of harm; intense criticizing, insulting, belittling, ridiculing, and name calling that have the effect of making a person believe they are not worthwhile and keep them under the control of the abuser; verbal threats of abuse, harm, or torture directed at an individual, the family, children, friends, companion animals, stock animals, or property; physical and social isolation that separates someone from social support networks: extreme jealousy and possessiveness, accusations of infidelity, repeated threats of abandonment, divorce, or initiating an affair if the individual fails to comply with the abuser's wishes; monitoring movements, and driving fast and recklessly to frighten someone" (APA).

World Psychiatric Association er en samling af nationale psykiatriske selskaber og arbejder for at forbedre viden og kompetencer inden for psykiatrien. World Psychiatric Association afholder verdenskongres hvert 3. år samt mange internationale og regionale møder og konferencer. Sammenslutningen har 72 videnskabelige tematiske sektioner, der har til formål at sprede viden og fremme samarbejde.

I 2016 udgav den både et positionspapir om intim partnervold og seksuel vold mod kvinder samt et kompetencebaseret curriculum for psykiatriske omsorgsgivere om intim partnervold (IPV). IPV defineres som adfærd, der forårsager fysisk, seksuel eller psykisk skade, herunder fysisk aggression, seksuelle overgreb samt psykiske overgreb og kontrollerende adfærd. Psykologisk eller emotionel vold forstås som handlinger, trusler om handlinger eller

”coercive tactics”, der forårsager traume til offeret – der skal altså være en skade. Der gives en række konkrete eksempler på psykisk vold, som dog ikke er udtømmende:

“Humiliating the victim, controlling what the victim can and cannot do, withholding information from the victim, deliberately doing something to make the victim feel diminished or embarrassed, isolating the victim from friends and family, and denying the victim access to money or other basic resources” (Stewart & Chandra, 2017).

KAPITEL 5 - TVÆRGÅENDE ANALYSE AF DEFINITIONER

Dette kapitel laver en tværgående analyse af de mange definitioner af psykisk vold, som vi præsenterede i det foregående kapitel. Selvom organisationerne er forskellige i form af målgrupper og arbejdsområder, er det samme problematik, de arbejder med. Analysen har til mål at synliggøre fælles træk og forskelle. De skal dog ikke læses i kvantitativ forstand, da analysen dækker over forskellige niveauer (internationalt, nationalt) og forskellige typer af aktører (policy og faglige). Men det kan synliggøre nogle af de aspekter, der er på spil.

I denne tværgående analyse ser vi på:

- 1) Anvendt terminologi for vold og for psykisk vold
- 2) Hvad der er indbefattet i definitionen af vold og psykisk vold
- 3) Spørgsmål om skade og intention
- 4) Hvad der forstås ved nær relation.

I gennemgangen af de enkelte definitioner er det beskrevet, om den enkelte definition bygger på en forståelse af kønsbaseret vold, vold mod kvinder eller vold i hjemmet, og det vil ikke blive beskrevet nærmere her.

Anvendte begreber for psykisk vold

Som gennemgangen i kapitel 4 viser, anvendes der på tværs af de forskellige internationale og nationale organisationer en lang række termer for at definere det, der almindeligvis i Danmark kaldes psykisk vold. De anvendte termer er:

- "Psychological violence"
- "Psychological abuse"
- "Psychological aggression"
- "Emotional abuse"
- "Emotional violence"
- "Coercive and controlling behavior"

Det er ikke umiddelbart specificeret af de enkelte organisationer, hvorfor der er anvendt den konkrete term, og det er heller ikke muligt umiddelbart at afkode systematik i valget af den specifikke term. Det kan fx ikke umiddelbart ses, at fagdisciplinen er bestemmende, idet både sundheds- (fx WHO) og velfærdsområdet (fx UNICEF) anvender begrebet emotionelle overgreb. Ligeledes anvender nogle organisationer flere forskellige begreber, uden det har afgørende betydning for indholdet (fx WHO). Den mest markante forskel er, at der i Storbritannien anvendes begrebet "coercive and controlling behavior".

Psykisk vold som delkomponent i voldsdefinition

Psykisk vold indgår i alle definitioner som en delkomponent i en bredere voldsdefinition. Det betyder, at psykisk vold forstås som del af en generel voldsforståelse. I nedenstående tabel er et overblik over, hvilke delkomponenter psykisk vold indgår sammen med.

Tabel 5.1 Komponenter i voldsdefinitioner

Aktør/volds-komponenter	Fysisk vold	Seksuel vold	Psykisk vold/aggression	Øko./finansiell vold	Stalking	Æresrelateret vold/tvangsægteskab
FN's Statistikkontor	x	x	x	x		
EIGE Statistik						
EIGE Terminologi	x	x	x	x		
WHO	x	x	x			
UNICEF	x	x	x	x		
Socialstyrelsen	x	x	x	x	x	x
Home Office, UK	x	x	x	x		
NICE	x	x	x	x		x
Centers for Disease Control and Prevention	x	x	x		x	
APA	x	x	x		x	
WPA	x	x	x			

Oversigten synliggør, at psykisk vold altid indgår i en overordnet voldsdefinition bestående af fysisk, seksuel og psykisk vold. Herudover varierer det, hvorvidt økonomisk vold, stalking og æresrelateret vold indgår i den overordnede voldsdefinition.

Disse fænomener medtænkes derfor som del af en bred forståelse af vold i nogle definitioner, men ikke andre. Det kan der være forskellige forklaringer på. Der ser ud til at være tradition for at medtænke stalking i USA, idet stalking indgår i den brede voldsforståelse hos de amerikanske sundhedsmyndigheder (Center for Disease Control and Prevention) og hos APA, som begge er baseret i USA. Men bruges dog også af Socialstyrelsen i Danmark. Æresrelateret vold og tvangsægteskaber indgår i definitionen hos NICE, UK såvel som hos Socialstyrelsen, mens økonomisk vold ikke indgår hos WHO og WPA, som begge er sundhedsfagligt forankret.

Hvilke handlinger defineres som psykisk vold?

Centralt i definitionerne af psykisk vold er handlinger og adfærd. Det er vanskeligt at skabe overblik over disse, da det varierer på tværs af definitionerne, hvordan disse handlinger beskrives. Nogle har overordnede definitioner, som fx Socialstyrelsens definition, der formulerer det som handlinger, der krænker en persons integritet. Eller sådanne handlinger er et sted beskrevet som verbal og non-verbal kommunikation (APA, USA). Andre har udelukkende konkrete eksempler på sådanne handlinger, der samtidigt ikke er udtømmende. Typisk er det handlinger og adfærd kendetegnet ved fx verbale angreb, ydmygelse, intimidering, nedgørelse, nægtelse af omsorg, trusler (om fx vold) og det at skræmme.

Nogle organisationer fremhæver, at det også er handlinger, der er kontrollerende, styrende og dominerende, og som søger at kontrollere en anden person. Et særligt aspekt, der ligeledes fremhæves flere steder, er handlinger, der søger at isolere den anden person. Det er særligt disse to sidstnævnte aspekter, der indgår i den nye britiske definition, hvor termen ”coercive behaviour” anvendes og dækker over handlinger, der forsøger at underordne og gøre en anden person afhængig ved fx at isolere personen fra sociale netværk og anvende deres ressourcer for personlig gevinst, fratage dem muligheden for at være uafhængige og regulere deres dagligdag. Et aspekt ved den britiske definition, som også nævnes andre – men ikke alle – steder, er, at der er et mønster af kontrollerende handlinger.

Der er enkeltaspekter ved den psykiske vold, som nævnes enkelte steder. De britiske sundhedsmyndigheder (men ikke det britiske Indenrigsministerium) ser æresrelateret vold og tvangsægteskaber som aspekt ved ”coercive behaviour”. EIGE foreslår i deres gennemgang stalking og chikane som en del af psykisk vold. Mens stalking hos andre aktører er en voldsform for sig og en del af paraplybegrebet for vold i nære relationer. Der er eksempler på typer af handlinger, der adskiller sig fra de ovenfor nævnte, men som gives som eksempler på psykisk vold enkelte steder. Enkelte organisationer nævner brug af børn som del af psykisk vold, fx trusler om at fjerne dem eller lade dem overvære vold. Enkelte nævner ødelæggelse af objekter, som dog andre steder optræder som del af økonomisk vold.

Skade, intention og relation

Definitioner af psykisk vold kan også forholde sig til, om der skal være skade til stede hos offeret, for at det er psykisk vold, og hvorvidt der er udøver intention til stede, og hvem der indgår som nær relation.

Tabel 5.2 Elementer i psykisk vold

Aktør/ voldskomponenter	Specificerer, at der skal være skade hos offer	Specificerer, at der skal være udøverintention
FN's Statistikkontor	x	
EIGE Statistik		
EIGE Terminologi	x	
WHO	x	
UNICEF		x
Socialstyrelsen	x	x
Home Office, UK		x
NICE		x
Centers for Disease Control and Prevention		x
APA		
WPA	x	

Det varierer mellem definitionerne, hvorvidt det specificeres, at der skal være skade på offeret – jf. tabel 5.2 ovenfor. Nogle definitioner udspecificerer, at der skal være skade, for at det kan forstås som psykologisk vold, mens andre kun specificerer, at der skal være psykologiske voldshandlinger.

Det kan variere, hvordan skade beskrives. Ofte bruges det engelske udtryk "psychological harm", når der er tale om skade, men APA taler eksempelvis også om handlinger, der opleves som havende den effekt, at de sårer, degraderer og tager evnen til selvkontrol væk. Socialstyrelsen taler om, at offeret får krænket sin integritet. Samtidigt fremgår det af de amerikanske sundhedsmyndigheders forslag til definitioner, at det er vanskeligt at specificere præcis, hvilken skade der indikerer psykologiske overgreb. I forbindelse med revisioner af ICD-11 er følgende foreslået som afsæt for at definere konsekvenser af psykisk vold: Tilstedeværelse af signifikant frygt, psykologisk stress, somatiske funktioner, der hindrer personen i at fungere normalt, frygt for gentagelse af handlingerne, konsekvenser som forårsager, at offeret begrænser sit virke indenfor hverdagens hovedområder: Arbejde, uddannelse, religion, sundhedsvæsen, kontakt med familie og venner (Heyman, Slep, & Foran, 2015).

De fleste definitioner specificerer ikke, hvorvidt der skal være udøverintention, men man kan hævde, at der særligt i de former for psykisk vold, der involverer kontrol og isolation af offeret, indgår implicit udøverintention.

Endelig er der relation mellem udøver og offer. Nogle definitioner beskriver eksplicit, at der er tale om en nuværende og/eller tidligere partner som udøver af psykisk vold. Det gør sig gældende i henholdsvis WPA, Center for Disease Control and Prevention, WHO og EIGEs definitioner. Ydermere uddybes det i definitionen fra EIGE, at der ikke skelnes mellem, hvorvidt de to parter er/har været samlevende.

Andre udvider definitionen og ser psykisk vold som noget, der generelt kan opstå i familiære relationer. Hos EIGE (Statistik), Home Office (UK) og NICE's udspecificeres den nuværende og tidligere partner som mulig udøver af psykisk vold, som ligeledes kan dække over familiemedlemmer generelt. Hos EIGE behøver udøver heller ikke at have delt bopæl med offeret.

I andre definitioner er udøveren mindre udspecificeret, som fx. i FN's Statistikkontors definition, hvor udøver alene er beskrevet som "intimate partner". Samt hos APA, hvor udøver står beskrevet som partner. Her udspecificeres det således ikke, hvorvidt der er tale om en nuværende og/eller tidligere partner. I Socialstyrelsens definition er udøveren ikke uddybet, og der skelnes således ikke mellem, hvorvidt der er tale om en nuværende, eller tidligere partner og/eller familiemedlemmer generelt.

Afrunding

Gennemgangen af forskellige internationale og nationale aktørers definitioner af psykisk vold viser, at de har tydelige fælles træk, men at der også er en vis forskellighed til stede. Det fælles træk er, at psykisk vold ses som del af en samlet voldsdefinition og har som sådan rødder i de forståelser og begreber om psykisk vold, der blev præsenteret i kapitel 3. Ligeledes er det fælles, at det er forskellige handlinger og adfærd, der er kernen i definitionen, selvom der ikke er et definitivt overbegreb eller en bestemt liste af typer af handlinger og adfærd. Forskelligheden handler om, hvordan spørgsmål om intention, skade og nær relation defineres og kan ikke forklares ud fra, om at der er tale om forskellige typer af aktører (nationale/internationale), at de repræsenterer forskellige sektorer (fx sundhed/social), eller at de har forskellige formål (statistik/policy).

KAPITEL 6 - PERSPEKTIVERING AF DEFINITIONER OG FORSTÅELSER AF PSYKISK VOLD

I de foregående sider har vi kortlagt og beskrevet definitioner og forståelser af fænomenet psykisk vold. Begrebet har sine rødder i praksis og er vokset ud af voldsudsatte kvinders erfaringer og det socialfaglige arbejde med denne form for vold særligt på krisecentre. Der er imidlertid nogle udfordringer for begrebet, som kommer fra det praktiske arbejde med voldsudsatte og fra den samfundsmæssige kontekst. Vi skitserer nogle af disse afslutningsvis.

Køn – Forståelser og definitioner af psykisk vold er særligt udviklet med afsæt i kvinders erfaringer med vold og den vold, som optræder på kvindekrisecentre. Der er kommet stigende fokus på særligt psykisk vold mod mænd i parforhold hos fx Mandecentret. Hvis definitionerne og forståelser skal dække begge køns erfaringer, er der behov for at sikre, at begge køns erfaringer med psykisk vold inddrages.

Børn – I denne gennemgang har børn spillet en mindre rolle. Der har gennem de seneste år været stor opmærksomhed på konsekvenserne for børn af at overvære fysisk vold og leve i hjem, hvor der er vold mellem forældrene, også når børnene ikke er til stede. Der er behov for, at definitioner af psykisk vold bygger videre på disse erkendelser og inddrager børn. Der er stor forskningsviden om mishandling og vanrøgt af børn herunder betydningen af omsorg om kommunikation i familien.

Overlap med andre voldsformer – Mens psykisk vold på den ene side er distinkt, er der samtidigt en række andre voldsformer, som ligger tæt opad og overlapper med psykisk vold.

I denne afdækning har vi ikke berørt digital vold. Krisecentrene har i stigende omfang erfaringer med digital vold, dvs. hvor en voldelig eks-samlever forsøger at kontrollere eller chikanere en voldsudsat under ophold på krisecenter. Der er ligeledes kommet stigende samfundsmæssig opmærksomhed på digital vold. Spørgsmålet er, om det er en særlig form for vold – eller om det kan ses som en særlig form for psykisk vold, der udøves gennem de digitale medier.

Stalking er en distinkt voldsform, som kan forekomme mellem tidligere par og ses som en slags forlængelse af en tidligere psykisk vold, der antager en anden form.

Der er fokus på negativ social kontrol særligt i forbindelse med æresrelaterede konflikter og denne form for social kontrol handler eksempelvis om adfærdsbegrænsning, isolation fra familien, overvågning og følelsesmæssigt pres og nogle handlinger kan ses som overlappende med psykisk vold.

Økonomisk vold er nogle steder set som en særskilt voldsform, men kan også ses som et aspekt af psykisk vold, hvor målet er at kontrollere offeret og fratage ressourcer.

NOTER, ANVENDT LITTERATUR OG ANVENDTE HJEMMESIDER

ⁱ Sarah Dokkedahl, SDU, er i gang med et phd.projekt om bl.a. mentalt helbred for kvinder på krisecenter.

ⁱⁱ Men selvom Istanbulkonventionen således specificerer psykisk vold som en voldsform, så har den også svagheder i forhold til at implementere arbejdet med at forebygge og bekæmpe denne voldsform. Stark 2018 påpeger, at den indeholder begrænset specifik vejledning om, hvordan voldsformer som psykisk vold og økonomisk vold kan forebygges og bekæmpes. Protokollerne som foreslår "prosecution" og "protection" omhandler blot fysisk vold og sikkerhed – og ikke psykisk vold. Selvom den har en bred definition af vold, så overkommer den ikke i dens program skellet mellem et snævert fokus på vold og så kvinders erfaring med at overgreb ofte er et bredt mønster af dominans og psykisk vold.

ANVENDT LITTERATUR

- Breiding, Matthew J., Kathleen C. Basile, Sharon G. Smith, Michele C. Black, R. M. (2015). *Intimate partner violence surveillance. Uniform definitions and recommended data elements*. Atlanta, Georgia.
- Council of Europe. (2011). *Europarådets konvention til forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet*.
- Deen, L., Bindsbøl Holm Johansen, K., Pagh Møller, S., & Laursen, B. (2018). *Vold og seksuelle krænkelser*. Copenhagen.
- Duvvury, N., Callan, A., Carney, P., & Raghavendra, S. (2013). Intimate partner violence: Economic costs and implications for growth and development, (3). Retrieved from www.worldbank.org/gender/agency
- EIGE. (2014). *Administrative data sources on gender- based violence against women in the EU Current status and potential for the collection of comparable data*. <https://doi.org/10.2839/149>
- EIGE. (2017). *Terminology and indicators for data collection: Rape, femicide and intimate partner violence*. <https://doi.org/10.2839/074433>
- Europe, C. of. Ad hoc committee on preventing. Draft Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (2011).
- Harway, M., Geffner, R., Ivey, D., Koss, M. P., Cody Murphy, B., Scott Mio, J., & O, J. M. (n.d.). *Intimate Partner Abuse and Relationship Violence Intimate Partner Abuse and Relationship Violence Working Group History of the Project*.
- Heide Ottesen, M. (2018). *Psykisk partnervold - en kvantitativ kortlægning*. København.
- Helweg-Larsen, K. (2012). *Vold i nære relationer*. København.
- Heyman, R. E., Slep, A. M. S., & Foran, H. M. (2015). Enhanced Definitions of Intimate Partner Violence for DSM-5 and ICD-11 May Promote Improved Screening and Treatment. *Family Process*, 54(1), 64–81. <https://doi.org/10.1111/famp.12121>
- Isdal, P. (2000). *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Johnson, M. P. (2008). *A Typology of Domestic Violence. Intimate terrorism, violent resistance, ad situational couple violence*. (C. Renzetti, Ed.). University Press of New England.
- Kelly, V. A. (2004). Psychological Abuse of Women: A Review of the Literature. *The Family Journal*, 12(4), 383–388. <https://doi.org/10.1177/1066480704267234>

- Krug, Etienne G., Linda L. Dahlberg, James A. Mercy, A. B. Z. and R. L. (2002). *World report on violence and health*. Geneva, Switzerland.
- Kvello, Ø. (2016). *Børn i risiko*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Loring, M. T. (1994). *Emotional Abuse: The Trauma and The Treatment*.
- Lukasse, M., Schroll, A.-M., Ryding, E. L., Campbell, J., Karro, H., Kristjansdottir, H., ... Schei, B. (2014). Prevalence of emotional, physical and sexual abuse among pregnant women in six European countries. *Acta Obstetricia et Gynecologica Scandinavica*, 93(7), 669–677. <https://doi.org/10.1111/aogs.12392>
- Lyk-Jensen, S. V., Bøg, M., & Lindberg, M. R. (2017). *Børn, der oplever vold i familien. Omfang og konsekvenser*. Copenhagen.
- Marshal, L. L. (1994). Physical and psychological abuse. In W. R. C. B. H. Spitzberg (Ed) (Ed.), *The dark side of interpersonal communication* (pp. 281–311). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- O’Leary, K. D. (1999). Developmental and affective issues in assessing and treating partner aggression. *Clinical Psychology: Science and Practice*, (6), 400–414.
- Oldrup, H., Christoffersen, M. N., Kristiansen, I. L., & Østergaard, S. V. (2016). *Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016*. Copenhagen.
- Rasmussen, N. (2014). *Ret til et liv uden vold*. København.
- Renzetti, M. Claire, Edleson, L. Jeffery, B. K. R. (2018). *Sourcebook on Violence against Women* (Third edit). SAGE Publications Inc.
- Sogn, H., & Hjemdal, O. K. (2010). *Vold mot menn i nære relasjoner*. Oslo.
- Spurek, S. (2016). *An analysis of the Victims’ Rights Directive from a gender perspective*. Vilnius, Lithuania.
- Stark, E. (2007). *Coercive Control. How Men Entrap Women in Personal Life*. New York, NY: Oxford University Press.
- Stark, E. (2018). Coercive control as a framework for responding to male partner abuse in the UK. In N. Lombard (Ed.), *The Routledge Handbook of Gender and Violence* (pp. 15–27). New York: Routledge.
- Stewart, D. E., & Chandra, P. S. (2017). WPA International Competency-Based Curriculum for Mental Health Providers on Intimate Partner Violence and Sexual Violence Against Women. *World Psychiatry*. <https://doi.org/10.1002/wps.20432>
- Tolman, R. M. (1992). Psychological abuse of women. In R. T. A. & M. H. (eds) (Ed.), *Assesment of family violence: A clinical and legal sourcebook*. New York: Wiley.
- UN. (2014). *Guidelines for Producing Statistics on Violence against Women— Statistical Surveys Department of Economic and Social Affairs*. New York.
- UNICEF. (2000). Domestic violence against women and girls.
- United Nations. (1993). *Declaration on the Elimination of Violence against Women*.
- Walker, L. E. (1979). *The battered woman*. New York: Harper and Row.
- WHO. (2014). *Health care for women subjected to intimate partner violence or sexual violence A clinical handbook*. Retrieved from www.who.int/reproductivehealth
- Williamson, E; Morgan, K; Hester, M. (2018). Male victims: control, coercion, fear? In N. Lombard (Ed.), *Routledge Hanbook of Gender and Violence* (pp. 53–66). London: Routledge.
- WPA. (n.d.). *Positon Paper on Intimate Partner Violence and Sexual Violence Against Women*. Geneva, Switzerland.

ANVENDTE HJEMMESIDER

APA. <https://www.apa.org/about/index.aspx>. Besøgt 14.05.18 kl. 10.49

NICE: "Domestic violence and abuse: multi-agency working". NICE. United Kingdom. <https://www.nice.org.uk/guidance/ph50/chapter/7-Glossary#risk-identification-and-assessment> (besøgt 24.01.2018)

Socialstyrelsens hjemmeside, Vold i nære relationer – Typer af vold – Psykisk vold (besøgt 24.01.2018).

UK Government: "Guidance – Domestic violence and abuse". <https://www.gov.uk/guidance/domestic-violence-and-abuse> (besøgt d. 24.01.2018)